

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Kinderopvang/VE als oefenplaats voor méér dan taal: Zelfsturing en executieve functies

BMK 25 januari 2022

Lilian van der Bolt, CPS

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Zelfsturing

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Filmpjes over Executieve Functies

http://www.youtube.com/watch?v=efCq_vHUMqs

<https://www.youtube.com/watch?v=fNu48TM-170>

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Zelfsturing/ Executieve Functies

Denkprocessen die belangrijk zijn bij het reguleren en uitvoeren van sociaal en doelgericht gedrag

De structuur van je omgeving goed in de gaten hebben: wat wordt er van je gevraagd?

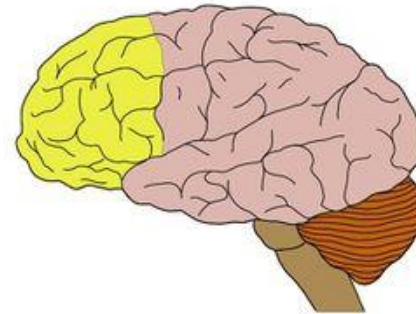
CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Executieve Functies

Relatie met het brein en de breinontwikkeling bij kinderen:

- Prefrontale cortex
- Verkeerstoren in je hoofd: procesregulatie
- Slecht ontwikkelde zelfsturing: probleemgedrag
Corona-omstandigheden!

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Domeinen van executieve functies

- Inhibitie en impulscontrole
- Werkgeheugen (dingen onthouden)
- De aandacht vasthouden en verleggen (cognitieve flexibiliteit)

Complexe, samengestelde executieve functies:

- Problemen oplossen
- Emotieregulatie
- Planning
- Reflectie en zelfreflectie

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Waarom zijn executieve functies zo belangrijk?

Onderzoek:

langetermijnperspectief: schoolsucces, gezondheid, welvaart

- Relatie met SES/ sociaal economische status (VVE): lage SES/VVE → risico op laag ontwikkelde EF
- Ondersteuning van de ontwikkeling van zelfsturing op jonge leeftijd is mogelijk en noodzakelijk!

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

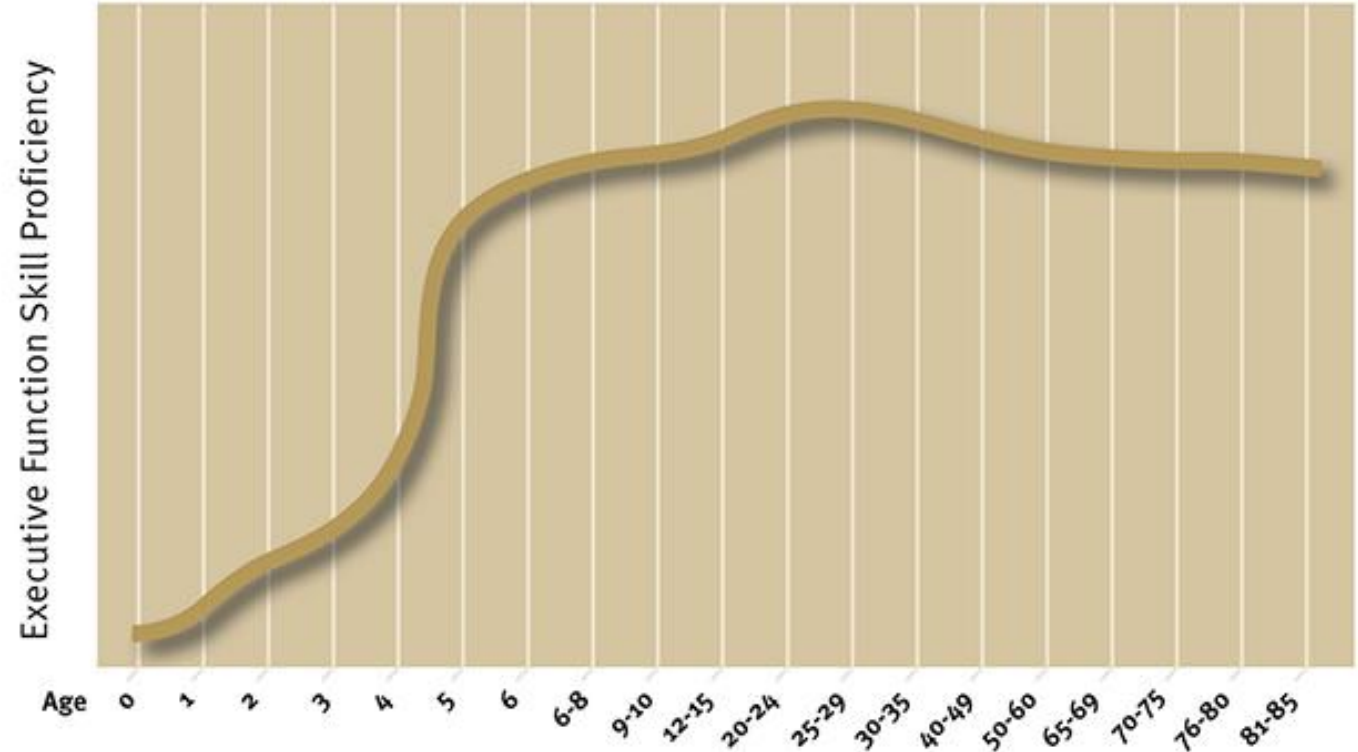
De ontwikkeling van zelfsturing en EF

Twee gevoelige perioden:

- Voor en vroegschoolse leeftijd (2,5 tot 6 jaar)
- Adolescentie

Interactie met omgeving is nodig: volwassenen kunnen (en moeten) de ontwikkeling van EF stimuleren

Executive Function Skills Build Into the Early Adult Years

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Aandachtspunten bij ontwikkelingsstimulering zelfsturing

- Dagelijkse situaties zijn voor jonge en oudere kinderen vaak heel complex (delen, iets niet mogen, in de rij staan, stilzitten, op je beurt wachten)
- Kinderen verschillen in ontwikkeling van zelfsturing en zelfsturingsprofiel
- Sommige kinderen hebben extra aandacht nodig: kleinere ontwikkelstappen/ scaffolding en microgenese

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Zelfsturing stimuleren: kijken naar het kind

Goed kijken is van belang om te bepalen wat het kind nodig heeft

Video Marshmallows

Welke verschillen zie je tussen de kinderen:

→ ontwikkelingstaken en hanteringsstrategieën

<https://www.youtube.com/watch?v=NZv4N8GHH88>

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Drie soorten interventies van zelfsturing

1. Externe tools/mediators
2. Repetitief oefenen
3. Strategietraining

In spel en speelse, betekenisvolle contexten zitten alle belangrijke aanknopingspunten voor het werken aan zelfsturing in een mix van interventies

CPS

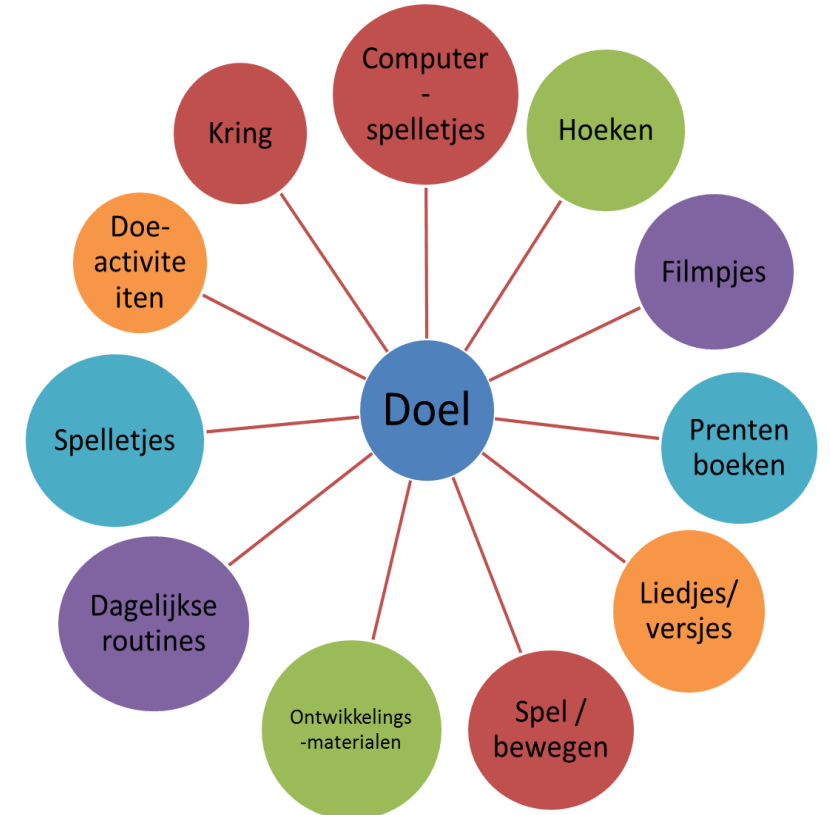
Onderwijsontwikkeling en advies

Zelfsturing stimuleren: jonge kind

- De hele dag door: in je hele programma

Maar vooral

- In spelactiviteiten
- Door het geven van spelbegeleiding

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Spel en rollenspel

- Grote betrokkenheid van kinderen: intrinsieke motivatie
- Bij alle spelvormen wordt een beroep gedaan op zelfsturing
- Samenspel: spelinput → geven en nemen
- Spel met kinderen plannen: kiezen, spelplannetje maken
- Terugkijken: wat heb ik gedaan? Met wie? Hoe is het gegaan?
- Aandacht voor voor-tijdens-na
- Rollen met regeltjes/ afspraken/ conventies
Flexibele scenario's en symbolische voorwerpen
- Veel taal → stimuleren
- Zelfregulatie en ander-regulatie

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Spelbegeleiding

- Meespelen is belangrijk! Vrij spel is geen vrij-af voor de leidster
- Verschillende vormen van spelbegeleiding en hun functie
- Doel bepalen van spelbegeleiding
- Spel op een hoger plan tillen
- Voorkom 'oberen'

<https://youtu.be/E1S9ADHFUX4>

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Overwegingen bij de inzet van een programma

- Vroege start
- Doorgaande lijn
- Kleine stapjes
- Spel/speelse context als uitgangspunt
- Ouders betrekken
- Niet iets 'ernaast'
- Aandacht voor alle momenten gedurende de dag
- Aandacht voor de groep en groepsdynamiek
- Individuele doelen en groepsdoelen
- Stap terug doen: kind het roer in handen geven wanneer dat kan

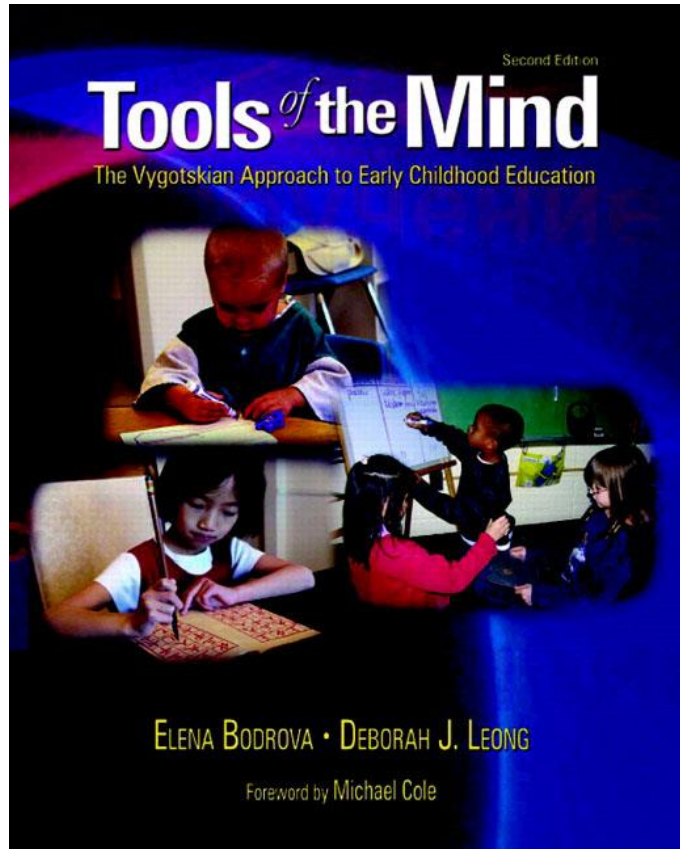

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Programma voor stimulering van de ontwikkeling van zelfsturing: De Kleine Kapitein

- VS: Tools of the Mind

- NL: De Kleine Kapitein- voorschool, vroegschool en BAO

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Literatuur en achtergrondinformatie

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Vragen en discussie

- Aandacht voor zelfsturing in de VE methode?
- Ruimte voor spel en spelbegeleiding?

CPS

Onderwijsontwikkeling en advies

Dank voor je aandacht!

Trainer

Lilian van der Bolt, CPS

l.vanderbolt@cps.nl

0622584046

Bronvermeldingen

De Kleine Kapitein (Sardes,
CPS)